

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการต่างกลุ่มอายุ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดหัวข้อในการวิจัย
2. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. การกำหนดประชากร
4. การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การเตรียมการก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดหัวข้อในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อในการวิจัยจากความสนใจส่วนตัว เป็นประการแรก เนื่องจากได้ศึกษาวิชาวิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology) เป็นวิชาที่น่าสนใจคิดว่า ประการต่อมา ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในกลุ่มข้าราชการที่ยังไม่เกษียณอายุมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาจากข้าราชการที่เกษียณอายุไปแล้ว ประการสุดท้ายผู้วิจัยเห็นว่าการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการมีความจำเป็นและสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ข้าราชการมีความมั่นใจและมีการปรับตัวที่ดีภายหลังเกษียณอายุราชการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อ ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการ

ต่างกลุ่มอายุ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อกำหนดหัวข้อที่จะศึกษาแล้ว จึงนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดการเกษียณอายุ ปัญหาและผลกระทบจากการเกษียณอายุ การเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุ การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ความต้องการของมนุษย์ และงานการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนศึกษางานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย

การกำหนดประชากร

ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่จะศึกษา ได้แก่ ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออก และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ทั้งที่เป็นข้าราชการครูและข้าราชการพลเรือน ตั้งแต่ระดับ 1 ถึงระดับ 6 จำนวน 389 คน โดยผู้วิจัยได้สอบถามจำนวนกลุ่มอายุจากหน่วยงานดังกล่าว ได้จำนวนประชากรแต่ละกลุ่มอายุตามที่ปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรแยกตามหน่วยงานและกลุ่มอายุ

หน่วยงาน	ต่ำกว่า 28 ปี	28-38 ปี	39-49 ปี	50-60 ปี	รวม
1. ศูนย์การศึกษานอก					
โรงเรียนภาคกลาง	2	23	41	4	70
2. ศูนย์การศึกษานอก					
โรงเรียนภาคเหนือ	7	23	40	16	86
3. ศูนย์การศึกษานอก					
โรงเรียนภาคใต้	1	12	43	15	71
4. ศูนย์การศึกษานอก					
โรงเรียนภาคตะวันออก					
เชียงใหม่	10	27	38	23	98
5. ศูนย์การศึกษานอก					
โรงเรียนภาคตะวันออก	3	18	5	6	32
6. ศูนย์การศึกษานอก					
โรงเรียนกรุงเทพมหานคร	1	14	15	2	32
รวม	24	117	182	66	389

การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้าราชการระดับ 1-6 เนื่องจากข้าราชการกลุ่มนี้เป็นข้าราชการระดับต้นและระดับกลาง มีบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้ปฏิบัติการ จึงเหมาะสมกับหัวข้อในงานวิจัยที่มุ่งสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ โดยคำนึงถึงลักษณะของกิจกรรมมากกว่านโยบายในการจัด สำหรับข้าราชการระดับ 7 ขึ้นไปนั้น เป็นข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งในฐานะผู้บริหาร ในหน่วยงานต่าง ๆ มีบทบาทสูงในการวางนโยบายต่าง ๆ และส่วนมากข้าราชการระดับนี้มีสถานภาพเศรษฐกิจ

และสังคมดี และมีการปรับตัวได้ดีภายหลังเกษียณอายุราชการ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ กนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ (2527) เรื่อง มีปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้เกษียณอายุราชการในเขตอำเภอเมืองและอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ข้าราชการบำนาญระดับ 7-8 ก่อนเกษียณอายุราชการ มีการปรับตัวภายหลังเกษียณอายุราชการได้ดีที่สุด ส่วนข้าราชการบำนาญระดับ 1-2 ก่อนเกษียณอายุราชการ มีการปรับตัวได้น้อยที่สุด กนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ กล่าวว่า อาจเป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสันว่า ผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานก่อน เข้าสู่วัยสูงอายุจะพัฒนาเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข กลุ่มข้าราชการระดับ 7-8 ก่อนเกษียณอายุราชการถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการทำงานในระดับที่น่าพอใจ

นอกจากนี้งานวิจัยของ เขมิกา ยามะรัต (2527) เรื่องความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา : ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า ข้าราชการบำนาญชั้นพิเศษและระดับ 7 ขึ้นไป มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าข้าราชการบำนาญในระดับที่ต่ำกว่า จารูวรรณ ศรีสว่าง (2532) ทำการวิจัยเรื่อง กิจกรรมและความคาดหวังของข้าราชการเกษียณอายุในประเทศไทย ได้ให้ข้อเสนอแนะในงานวิจัยว่าข้าราชการระดับสูงมักมีรายได้จากเงินบำนาญสูงด้วย และยังเป็นผู้ที่มิที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง รัฐจึงควรให้ความเอาใจใส่และให้สวัสดิการแก่กลุ่มข้าราชการที่มีระดับตำแหน่งต่ำ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มิที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองมากกว่าข้าราชการที่มีระดับตำแหน่งสูง และควรให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ก่อนเกษียณอายุราชการ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาข้าราชการระดับ 1-6

การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะของ เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 สำหรับข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี และข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี

ชุดที่ 2 สำหรับข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี

ชุดที่ 3 สำหรับข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี

ในแบบสอบถามแต่ละชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อกระทง 7 ข้อ เป็นลักษณะให้เลือกตอบและเติมคำ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ซึ่งประกอบไปด้วยความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม มีข้อกระทง 25 ข้อ โดยผู้วิจัยได้สร้างคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดมาตราส่วนในการประมาณค่าในการวิจัยไว้ 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
มาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ มีข้อกระทง 7 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบและคำถามปลายเปิด

2. วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.1 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกษียณอายุราชการ การเตรียมตัวสำหรับเกษียณอายุราชการเพื่อกำหนดโครงร่างของแบบสอบถาม

2.2 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามฉบับร่างทั้ง 3 ชุด และนำไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้ง 2 ท่าน อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจแก้ไขด้านเนื้อหา สำนวนภาษา และจำนวนข้อคำถาม ให้มีความชัดเจน เป็นหมวดหมู่มากยิ่งขึ้น

2.3 ผู้วิจัยแก้ไขแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด

2.4 ปรับปรุงเนื้อหา ภาษา และจำนวนข้อคำถามในแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

2.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับข้าราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 60 คน ได้แก่ ข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครราชสีมา และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี โดยทดลองใช้แบบสอบถามชุดละ 20 ฉบับ เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบสอบถาม และหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม

2.6 ผู้วิจัยคำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด เฉพาะตอนที่ 2 โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามในแต่ละชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.9259

ชุดที่ 2 ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8967

ชุดที่ 3 ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.9404

2.7 จัดพิมพ์แบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขอความอนุเคราะห์จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ให้ออกหนังสือถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยทำหนังสือส่วนตัวถึงผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยแนบติดกับแบบสอบถามทุกฉบับ
4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับประชากรในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร
5. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มประชากรในส่วนภูมิภาค โดยขอความร่วมมือจากหัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไปของหน่วยงานให้ช่วยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและส่งกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดพิมพ์ชื่อ ที่อยู่ และติดแสตมป์ในแบบสอบถามทุกฉบับแล้ว
6. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปจำนวน 389 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 389 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

การเตรียมการก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้จากแบบสอบถาม ได้มีการเตรียมการก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบและให้คะแนนในแบบสอบถามตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ลงรหัสในแบบสอบถาม
3. นำรหัสในแบบสอบถามกรอกในแบบฟอร์มเพื่อใช้ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ (General Coding Form)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในแต่ละกลุ่มอายุได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และระดับตำแหน่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง

ความถี่และค่าร้อยละ สำหรับสถานภาพด้านรายได้และระยะเวลาที่รับราชการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

2. ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(σ) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย โดยมีกำหนดคะแนนความต้องการและแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้(ประคอง กรรณสูตร, ม.ป.ป.)

ระดับความต้องการ มากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
ระดับความต้องการ มาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ระดับความต้องการ ปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
ระดับความต้องการ น้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
ระดับความต้องการ น้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน

ความหมายของค่าเฉลี่ย

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความต้องการ มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความต้องการ มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความต้องการ ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความต้องการ น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความต้องการ น้อยที่สุด

3. ข้อมูลตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย สำหรับคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ นำเสนอโดยการบรรยาย